

HOSPODÁŘSKÁ POLITIKA A STÁT

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**

OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

**Teorie hospodářské
politiky
Prezentace č. 4**

Obsah prezentace

1. Anglosaský a kontinentální přístup k HP
2. Systémotvorná HP
3. Regulativní HP
4. Pojetí ekonomické efektivity
5. Pojetí sociální spravedlnosti
6. Pojetí stability společnosti
7. Racionalita hospodářské politiky

Dvojí pojetí hospodářské politiky

1. vědní disciplína

- analyzuje situace, do kterých se praktická hospodářská politika může dostat,
- předkládá názor na řešení dané situace včetně nástrojů, odpovídajících nabízeným řešením.

2. praktická činnost

- sleduje určité hospodářské a sociální cíle uskutečňované vládou.

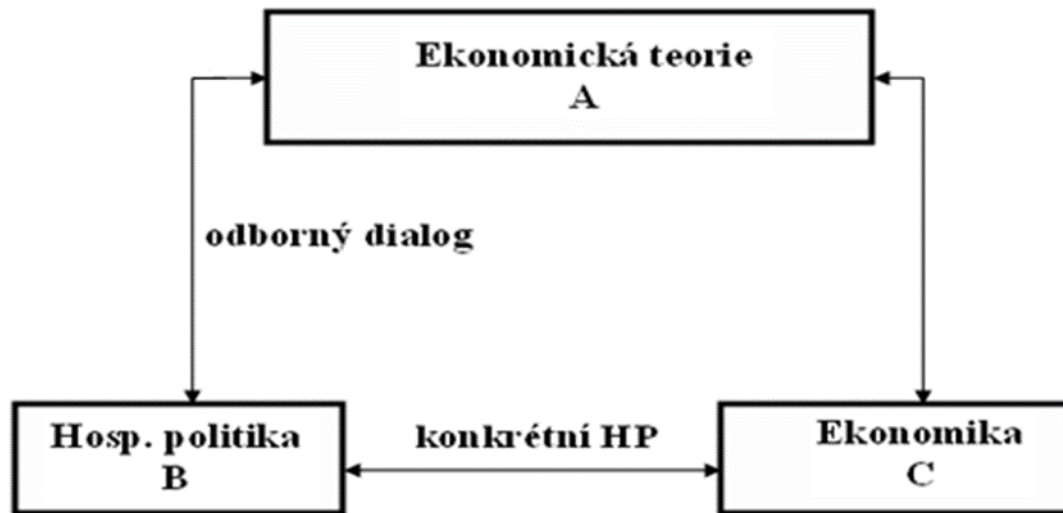
- Mnoho definic hospodářské politiky, každá definice obsahuje:
 - nositele (subjekty) HP,
 - cíle HP,
 - nástroje HP.
- Hospodářská politika pojednává o tom, jak se vytyčují cíle hospodářské politiky, jaké nástroje jsou k dispozici pro jejich dosažení, jak jsou tyto nástroje za různých okolností využívány a jakou roli mají v průběhu její tvorby a realizace její nositelé.
- Hospodářskou politiku chápeme jako přístup státu k ekonomice své země.

HP souvisí také s dělbou moci

- V demokratické společnosti je moc rozdělena na
 - moc zákonodárnou,
 - moc výkonnou,
 - moc soudní
- Trojí nezávislost ekonomických subjektů:
 - nezávislost na státu a státní moci,
 - nezávislost na společenských skupinách,
 - nezávislost na sobě navzájem.

Vazby hospodářské politiky

A - ekonomická teorie (univerzity a ústavy)

B - hospodářská politika (státní exekutiva)

C - charakterizuje ekonomiku

Vazby hospodářské politiky

- **A-C** pozitivní ekonomie (založená na analýze hospodářství), stává se teoretickou reflexí ekonomiky,
- **A-B-C** normativní ekonomie (jejím cílem je formulovat HP),
- **A-B** odborný dialog
- **B-C** konkrétní HP
- Dva základní směry utváření teorie HP:
 - **Anglosaský** – HP je krátkodobá, konjunkturální politika
 - **Kontinentální** – HP je konstitutivní, systémotvorná činnost státu

- **Shodné znaky obou směrů:**

- respektování trhu za současného konstatování jeho nedokonalostí,
- intervence státu do ekonomiky jsou možné pouze tehdy, jestliže doplňují nebo zdokonalují tržní mechanismus.

- **Rozdílné znaky obou směrů:**

- kontinentální směr vidí předmět státní intervence především v systémotvorné činnosti státu, aniž by byla zcela vyloučena jeho regulativní činnost,
- anglosaský směr předpokládá, že systém fungování ekonomiky je dán a proto se soustřeďuje na regulativní činnost.

- Pro naše ekonomické myšlení je bližší kontinentální přístup k tvorbě HP jak z geopolitického, tak i z historického hlediska (W. Eucken - Německo)
- Kontinentální směr rozeznává dva principy HP:
 - Konstruuující (systémotvorný), který vytváří hospodářský řád (systém),
 - Regulativní, napomáhající udržovat systém schopný fungování.

- Konstruuující (systemotvorná) HP by měla být tržně konformní, aby nezavdávala příčinu k prosazování úzkých zájmů.
- Demokratické společnosti řeší tento problém dělbou moci:
 - moc zákonodárnou,
 - moc výkonnou,
 - moc soudní
- Společnost musí zabezpečit:
 - ochranu soukromého vlastnictví,
 - ochranu smluv,
 - volný přístup na trhy.

- Regulování je důsledkem nedokonalých trhů
 - Důvody regulace:
 - výdaje na přirozené veřejné potřeby (obrana, právo,...)
 - výdaje na veřejné statky (školství, zdravotnictví)
 - rozdělování a přerozdělování důchodů.
 - Každý regulační zásah zavádí ekonomiku směrem, kam by se sama nepohybovala.
 - Negativa regulace:
 - vysoké (nepotřebné) výdaje,
 - omezují rozsah svobody volby, destimulují ekonomickou aktivitu a inovační potenciál,
 - konzervují stávající strukturu ekonomiky (chrání výstup, ale brání vstupu do odvětví)
-

- Regulace v tržním prostředí – pouze krátkodobý, resp. střednědobý charakter.
- K odstranění regulací používá vláda tyto nástroje
 - Deregulace,
 - demonopolizace,
 - privatizace.

- Hospodářská aktivita vlády je soustředěna na:
 - alokaci (podpora efektivnosti),
 - sociální spravedlnost (přerozdělení),
 - stabilitu (makroekonomická HP).

Pojetí ekonomické efektivity

- Zlepšení je změna, která je určitým způsobem žádoucí.
 - Nadřazenost je vztah dvou situací, ze kterých je jedna více žádoucí. Je-li situace A více žádoucí než situace B, je A nadřazeno B a přechod od B k A je zlepšením.
 - Efektivní je taková situace, která již nemůže být zlepšena.
 - Jednotlivec – efektivnost je dána indifferenční křivkou.
 - Společnost rozdělená do dvou skupin - efektivnost je dána indifferenční křivkou – shoda nebo majorita jedné skupiny.
 - Společnost mnoha subjektů – efektivnost je změna, z níž má užitek nejméně jeden subjekt a ostatní nejsou poškozeni. (Paretovo optimum)
-

Pojetí ekonomické efektivity

- Marshallovské zlepšení: $\sum \text{přínosů} - \sum \text{ztrát} > 0$
- Jestliže dospějeme k situaci, kdy už žádné Marshallovské zlepšení není možné, pak o této situaci mluvíme jako o marshallovsky efektivní.
- Obecně se předpokládá, že negativní dopady marshallovských zlepšení nedopadají pouze na jednu skupinu obyvatelstva.
- *Teorie druhého nejlepšího* - vychází z Paretova optima: V případě, že jedna nebo více paretovských podmínek nemůže být uspokojena ze závažných institucionálních důvodů (překážek), pak efektivní je to rozdělení, kde druhá nejlepší pozice je zajištěna uspokojením zůstatkových podmínek.

- Autorem této teorie je Milton Friedman
- Ať je ekonomika organizována sebelépe, je stále neefektivní.
- Božský byrokrat:
 - zná všechny výrobní preference,
 - zná všechny preference členů společnosti,
 - má neomezenou moc určovat lidem, co mají dělat,
 - jeho jediným cílem je maximalizace blahobytu v marshallovském smyslu.
- Efektivní ekonomické podmínky jsou potom takové, které nelze zlepšit ani božským byrokratem.

Pojetí sociální spravedlnosti

- Liberální pojetí „skutečných“ práv člověka – negativní vymezení práv: každý má právo vyžadovat, aby:
 - nikdo neohrožoval jeho život,
 - nebránil mu ve svobodném jednání,
 - neomezoval disponování vlastnictvím.
 - Ostatní práva vymezená pozitivně (právo na práci, právo na vzdělání....) nejsou chápána jako práva, ale jako prosba.
 - Pozitivní práva se proto v současnosti realizují na základě přijetí odpovídajících zákonů a společenských smluv (vnitrogenerační a mezigenerační dohody).
 - K dosažení sociální spravedlnosti slouží jako nástroj sociální politika
-

Pojetí sociální politiky

Sociální politika	pasivní	aktivní
intervencionistická	A	B
systemotvorná	C	D

A - intervencionistická politika řeší nakupené problémy neadekvátní hospodářské politiky následným přerozdělením,

B – preventivní řešení sociálních dopadů hospodářskopolitickými opatřeními,

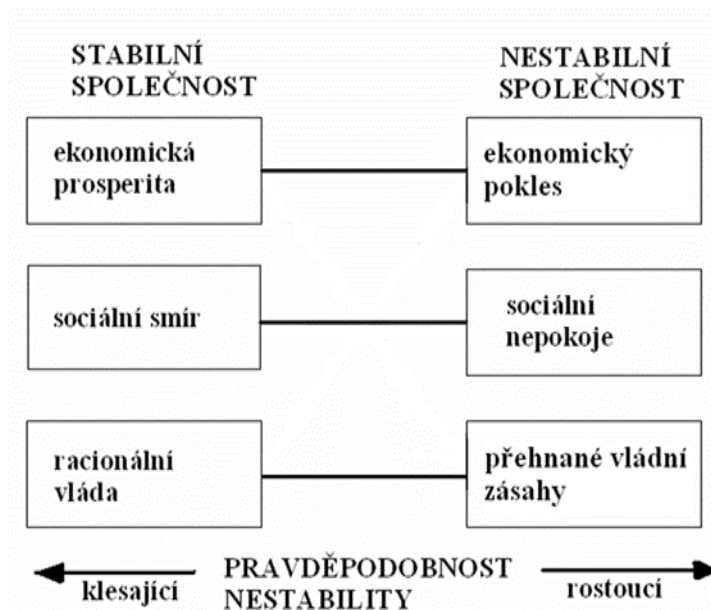
C – neexistuje,

D – výstavba sociálního systému, sociálního řádu.

Pojetí stability společnosti

- Stabilita společnosti závisí na řešení problémů, které se projevují:
 - v oblasti politiky,
 - v oblasti ekonomické,
 - v oblasti sociální

- Racionalita – změny vedoucí ke zvýšení efektivity nebo hospodárnosti ekonomického procesu.
- Mikroekonomická racionalita:
 - Maximalizace zisku u výrobce,
 - Maximalizace užitku u spotřebitele.
- V makroekonomii se tato jednoznačnost ztrácí – cíle HP nejsou jednoznačné.
 - Tinbergenovo pravidlo
 - Mundellův princip
 - Meadeho princip odpovědnosti

- Ekonomická teorie v otázkách formulování cílů a nástrojů nezaujímá jednoznačný postoj o jejich racionalitě – proto si pomáhá:
 - „mikroekonomizováním“ makroekonomických kategorií,
 - využíváním matematických modelů,
 - hledáním řešení v oblasti politické racionality (politický pragmatismus)

- Využívá se tehdy pokud:
 - Cíle nelze jednoznačně určit,
 - cílový stav je dosažitelný pouze s určitou pravděpodobností,
 - existují bariéry při dosahování cílového stavu (časová náročnost, vysoké náklady).
 - Pragmatický přístup se opírá o poznání, že všechna rozhodnutí se realizují v podmínkách nejistoty a mohou se vlastně projevit jako nesprávná → politika malých kroků.
 - Kritika: účelová krátkodobost, jedná se o „stresovou variantu“ řešení problému. Pragmatickou politiku ovlivňují osobnosti (jejich příslušnost k různým politickým školám).
-

Děkuji za pozornost a přeji hezký den

